

Najznakomitszy wkład Norwegii w światową historię architektury

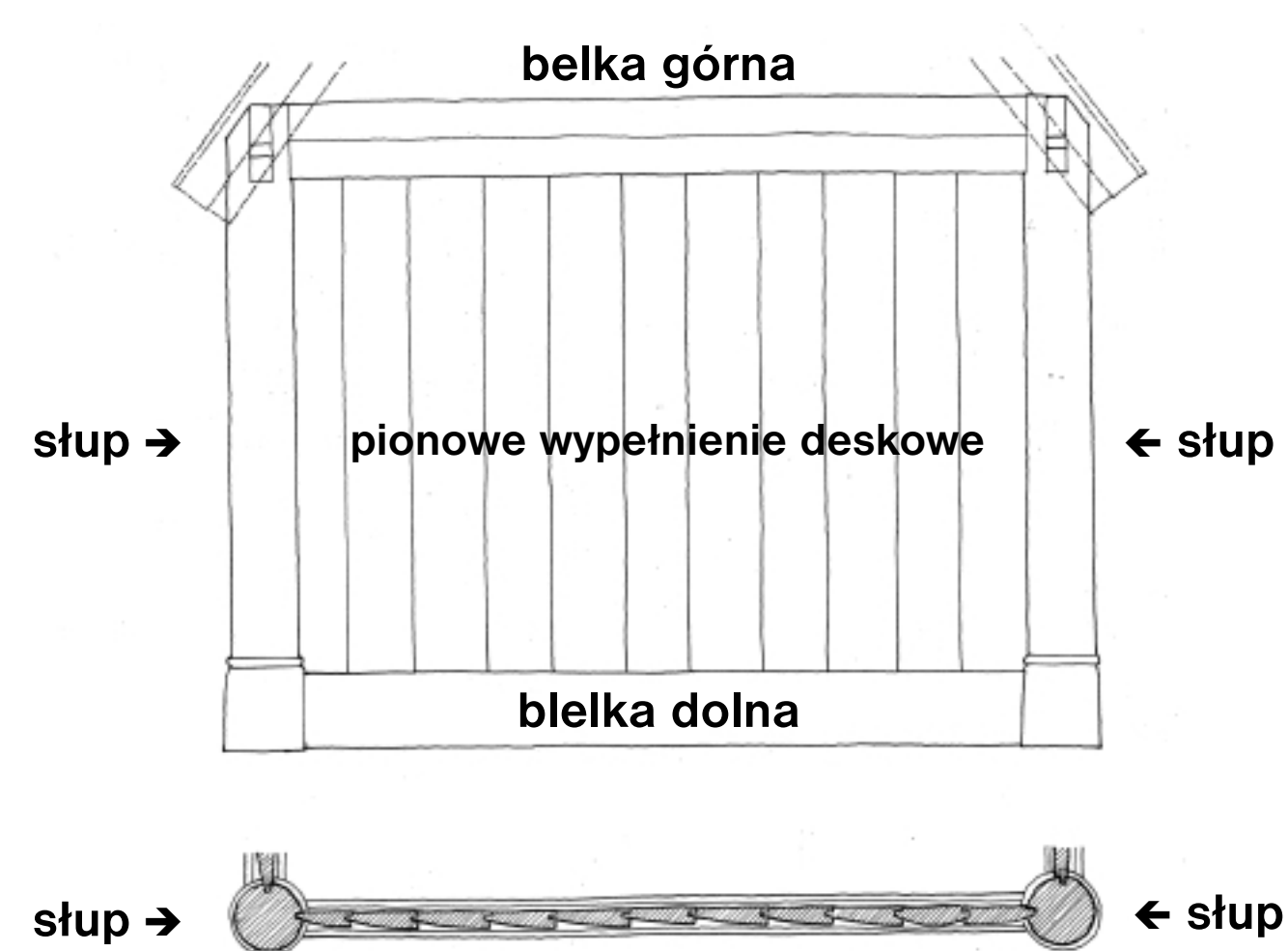
Kościół słurowo-szkielelowy stanowi najznakomitszy wkład Norwegii w światową historię architektury. W okresie średniowiecza budowano je w wielu krajach północno-zachodniej Europy. W samej Norwegii znajdowało się co najmniej 1000 takich kościołów. Po Reformacji, w roku 1537, wiele z nich rozebrano i zastąpiono większymi budowlami sakralnymi. Na początku XIX w. pozostało w Norwegii niewiele ponad 100 kościołów słurowo-szkielelowych.

Obecnie w kraju tym znajduje się 28 tego typu świątyń. Poza Norwegią, jeden jest na terenie Szwecji i drugi tu, w Karpaczu – kościół Wang. Pierwotnie znajdował się on w Vang – w dolinie Valdres, w południowej części Norwegii. Kościół Borgund (na rycinie) z ok. 1180 roku, który znajduje się w pobliżu fiordu Sognefjorden, jest jednym z najlepiej zachowanych kościołów słurowo-szkielelowych.

Konstrukcja ramy na kamiennym podstawie

Pojęcie kościoła słurowo-szkielelowego wiąże się z konstrukcją jego ścian, która została w pełni rozwinięta około roku 1100. Podstawą konstrukcji ściany jest rama utworzona ze słupów ustawionych pionowo oraz łączących je belek, dolnej i górnej. Rama stoi na kamiennym fundamencie. Tak skonstruowane najstarsze kościoły stoją już od prawie 900 lat. Pionowe wypełnienie deskowe, umieszczone w ramie, połączone jest techniką wpustów i piór. Gwarantowało to szczelność ścian w przypadku, gdy deski kurczyły się lub rozciągały pod wpływem zmian klimatycznych. Konstrukcja tego typu zastąpiła wcześniejsze rozwiązania, gdzie słupy zakopane były w ziemi i ulegały zbutwieniu po okresie około 100 lat.

Jedne w swoim rodzaju norweskie dzieła sztuki

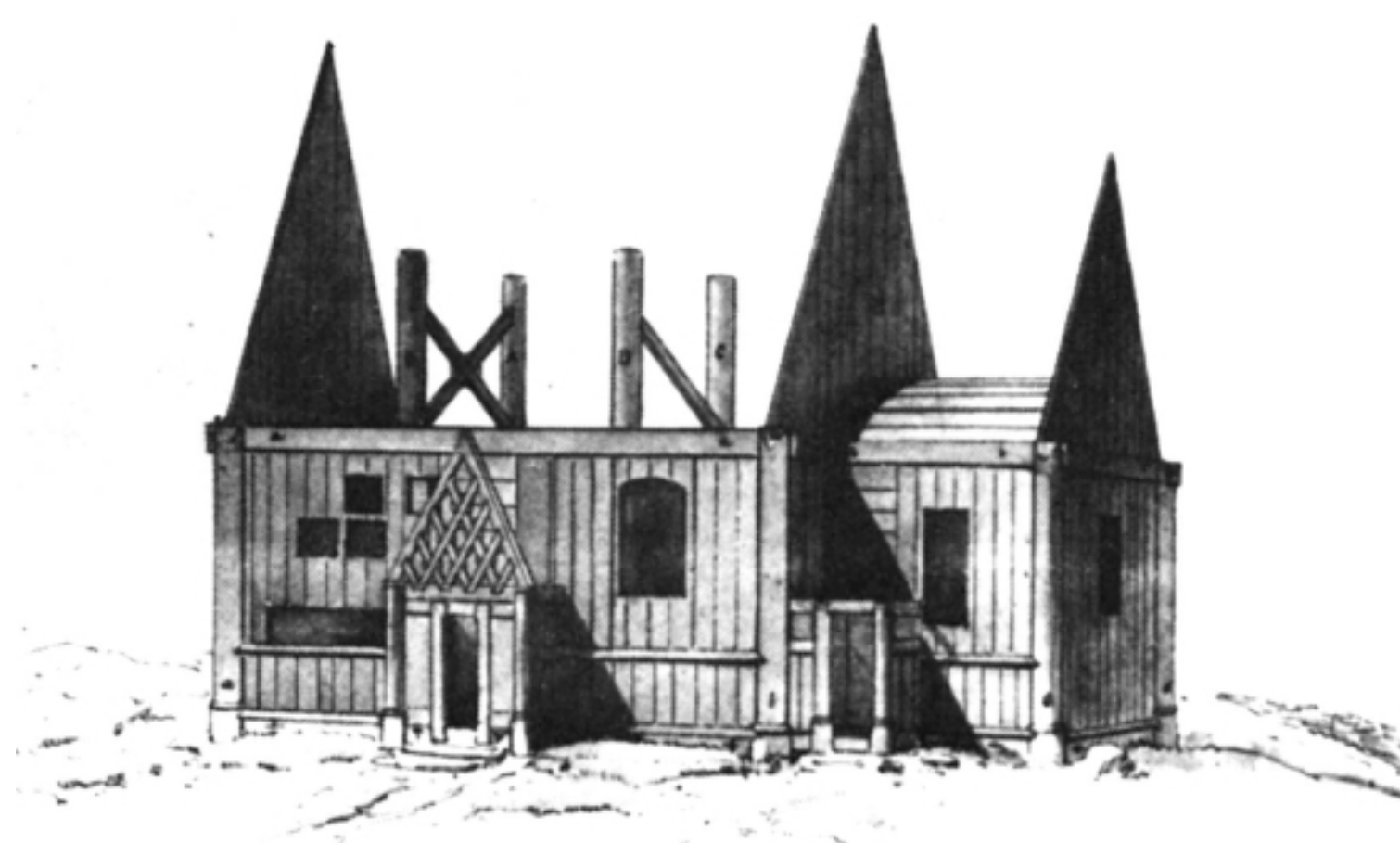
Wraz ze swymi rozbudowanymi motywami, wyżłobionymi w drewnie, portale kościołów słurowo-szkielelowych stanowią jedne w swoim rodzaju norweskie dzieła sztuki. Walka pomiędzy przypominającymi smoki zwierzętami stanowi centralny motyw zdobnictwa okresu Wikingów. Przykładem może być portal zachodni kościoła słurowo-szkielelowego w Borgund.

Znawcy różnią się, co do swych poglądów na temat inspiracji artystów. Podczas gdy jedni z trudem dostrzegają związek z przesłaniem chrześcijańskim, drudzy twierdzą, że motywy portali stanowią wyraźny obraz walki pomiędzy dobrem i złem.

Król pruski zleca przeniesienie kościoła

Kontakt pomiędzy norweskim profesorem sztuki i malarzem I. C. Dahl'em, który przebywał w Dreźnie, a królem pruskim Fryderykiem Wilhelmem IV, umożliwił przeniesienie tego słurowo-szkielelowego kościoła w roku 1842 na teren Śląska. W Vang postawiono nowy kościół i planowano rozebrać stary. Dahl znał historyczną wartość tej budowli i udało mu się przedtem dokonać jego pomiarów. Bez powodzenia jednak walczył o ponowne wzniesienie kościoła na terenie Norwegii. Zamiast tego, król Fryderyk Wilhelm IV opłacił transport najważniejszych części budowli na teren Prus i w ten sposób uratował kościół.

Za wstawiennictwem hrabiny Fryderyki von Reden z Bukowca koło Kowar, kościół stanął na nowo, tym razem w Karpaczu, zrekonstruowany w dość swobodny sposób. Mimo to, w Norwegii uważa się go za jeden z zachowanych kościołów słurowo-szkielelowych.

Tekst: Ola Storsletten. Polski tekst – tłumaczenie: Monika Brandys

Rzeźby, wykonane przez Ryszarda Zajęca, inspirowane są portalami z kościoła Wang i stanowią ich syntezę. Odzwierciedlają mitologię, religię i historię sztuki Wikingów. Tablice wykonano dzięki pomocy Ambasady Królestwa Norwegii w Warszawie. Odświeżenie ich odbyło się 26 sierpnia 2005 roku.

🇬🇧 Norway's greatest contribution to the international history of architecture

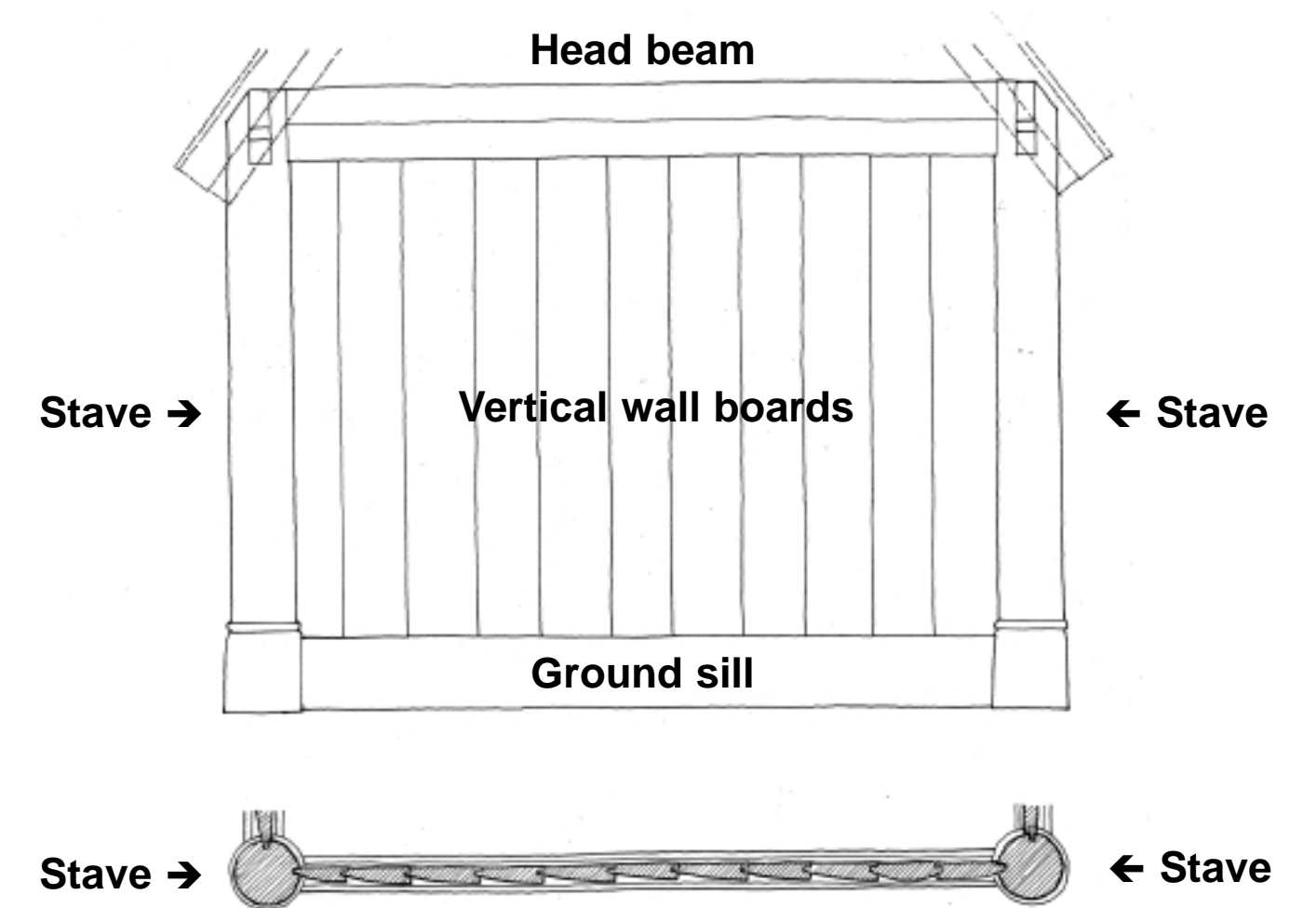
Stave churches are Norway's greatest contribution to the international history of architecture. In the Middle Ages stave churches were built in many countries in North- West Europe. Norway alone had almost 1000 stave churches. After the Reformation in 1537, many of them were demolished and replaced with bigger churches. In the beginning of XIX- century there were only about 100 churches left in Norway.

In Norway now, there are 28 preserved stave churches. Additionally, there's one in Sweden, and Wang Church, here in Karpacz. Originally, it was standing in Vang, in Valdres - a valley in the South of Norway. The church in Borgund, from about 1180, which is situated in the vicinity of Sognefjorden, is one of the best preserved stave churches.

The stave construction placed on stone

The name „stave church“ is related to the wall construction, which was fully developed around 1100. In principle, it is a frame of vertical staves, a horizontal ground sill, and a head beam on the top. The frame stands on the stone foundation. In such way have the oldest churches stood for almost 900 years. The wall boards, placed in the frame, are tongued and grooved. This ensured tight walls, when the boards shrunk or swelled due to the climate. The construction replaced the earlier solution with the staves placed in the earth, which would rot down after around 100 years.

Some of Norway's most original works of art

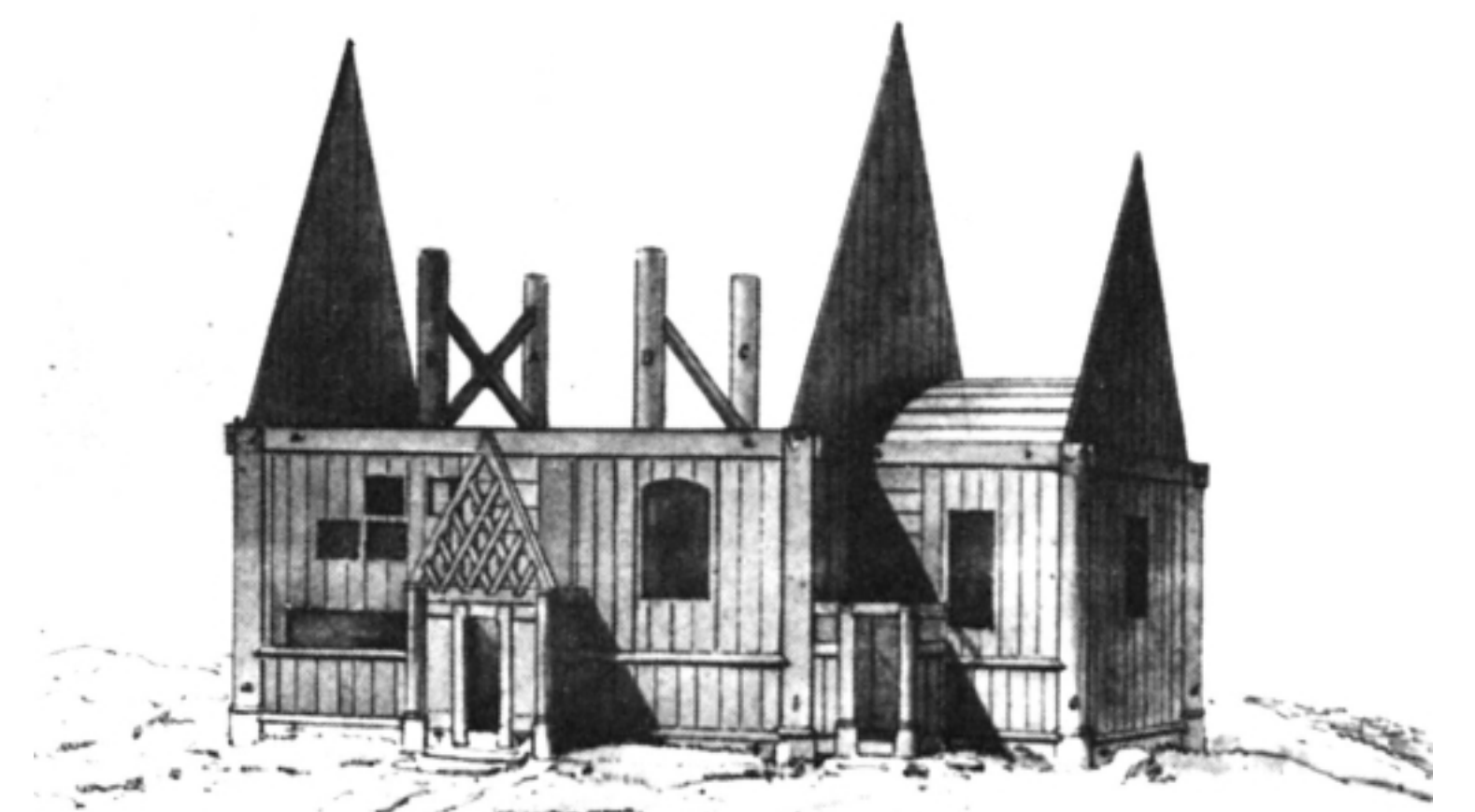
With their extensive motifs, carved in wood, the stave churches' portals are some of Norway's most original works of art. The battles between dragon-like animals are the central motif in Viking period's animal ornamentation. The example might be the west portal of the stave church in Borgund.

There are different opinions among specialists, concerning the artists' inspiration. While some of them find it difficult to see any relation to the Christian message, the others claim that the portals' motifs are clear expressions of the battle between the good and the bad.

The King of Prussia ordered to move the stave church

The contact between the Norwegian Professor of Arts and painter I. C. Dahl, who stayed in Dresden and the King of Prussia Fredrik Wilhelm IV, gave an opportunity to move the stave church to Silesia in 1842. Vang had built a new church, and wanted to demolish the old one. Dahl knew the history of the church and he surveyed it. He fought, however without luck, to have the church re-erected in Norway. Instead, the king covered the costs of the freight of the most important parts to Prussia, and so saved the church.

After the recommendation of the countess Fredrike von Reden in Bukowiec (Buchwald) near Kowary (Schmie-deberg), the church was re-erected in Karpacz (Brücke-berg) in a relatively free reconstruction. Nevertheless, in Norway the church is considered to be one of the preserved stave churches

The text: Ola Storsletten. English text - translation: Monika Brandys

The sculptures, made by Ryszard Zajac, are inspired by Wang Church's portals, and form their synthesis. They reflect Vikings' mythology, religion and the history of their art. This board was made by the support of The Royal Norwegian Embassy in Warszawa and unveiled 26th of August 2005.

Der größte Beitrag Norwegens in der Architekturgeschichte der Welt

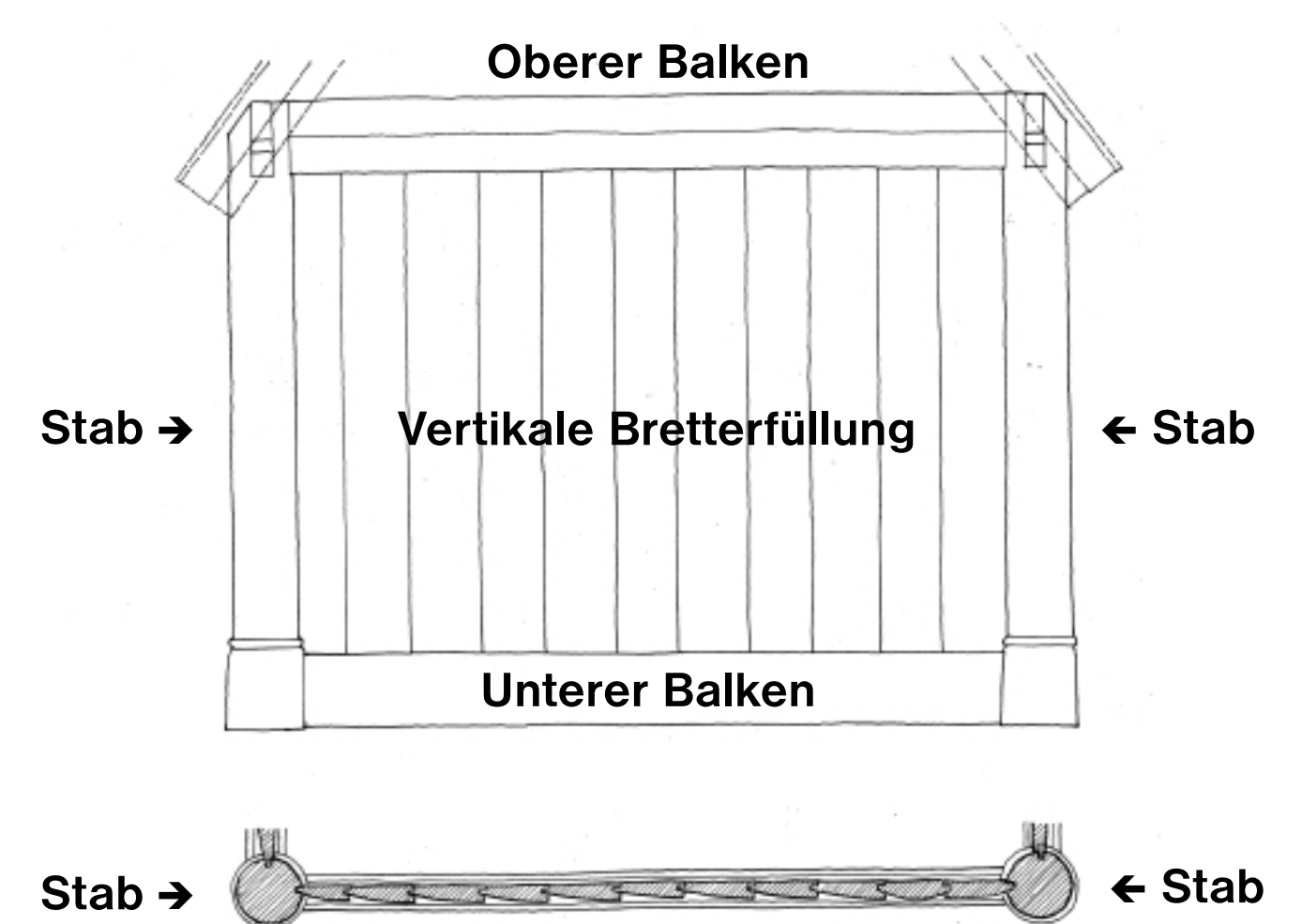
Stabkirchen bilden den größten Beitrag Norwegens in der Architekturgeschichte der Welt. Im Mittelalter wurden Stabkirchen in vielen Ländern Nordwesteuropas gebaut. Allein in Norwegen befanden sich mindestens 1000 solcher Kirchen. Nach der Reformation, im Jahre 1537, wurden viele von ihnen abgebaut und durch größere Kirchengebäude ersetzt. Am Anfang des XIX. Jahrhunderts gab es in Norwegen etwas weniger als 100 Stabkirchen.

Heute gibt es in Norwegen 28 Stabkirchen. Außer in Norwegen ist noch eine in Schweden vorhanden und die zweite hier in Karpacz – die Kirche Wang. Ursprünglich befand sie sich in Vang in Valdres – einem Tal in Südnorwegen. Die Kirche Borgund (auf der Zeichnung) aus dem Jahre 1180, die sich in der Nähe von dem Fjord Sognefjorden befindet, ist eine der am besten erhaltenen Stabkirchen.

Balkentragwerk auf Steinunterbau

Der Begriff einer Stabkirche ist mit der Konstruktion ihrer Wände verbunden, die gegen 1100 im vollen Umfang entwickelt wurde. Die Konstruktionsbasis bildet einen Rahmen, der aus den senkrecht aufgestellten Stäben und den sie verbindenden Unter- und Oberbalken aufgebaut ist. Der Rahmen steht auf einem Steinfundament. Die auf diese Weise konstruierten ältesten Kirchen stehen schon seit beinahe 900 Jahren. Die senkrechte Bretterfüllung im Rahmen ist mit Nut und Feder verbunden. Diese Technik garantierte die Dichtheit der Wände, wenn sich die Bretter unter dem Klimaeinfluss zusammenzogen oder ausdehnten. Diese Konstruktion ersetzte frühere Lösungen, als die Balken in den Boden eingegraben wurden und nach etwa 100 Jahren vermodert waren.

Eigenartige norwegische Kunstwerke

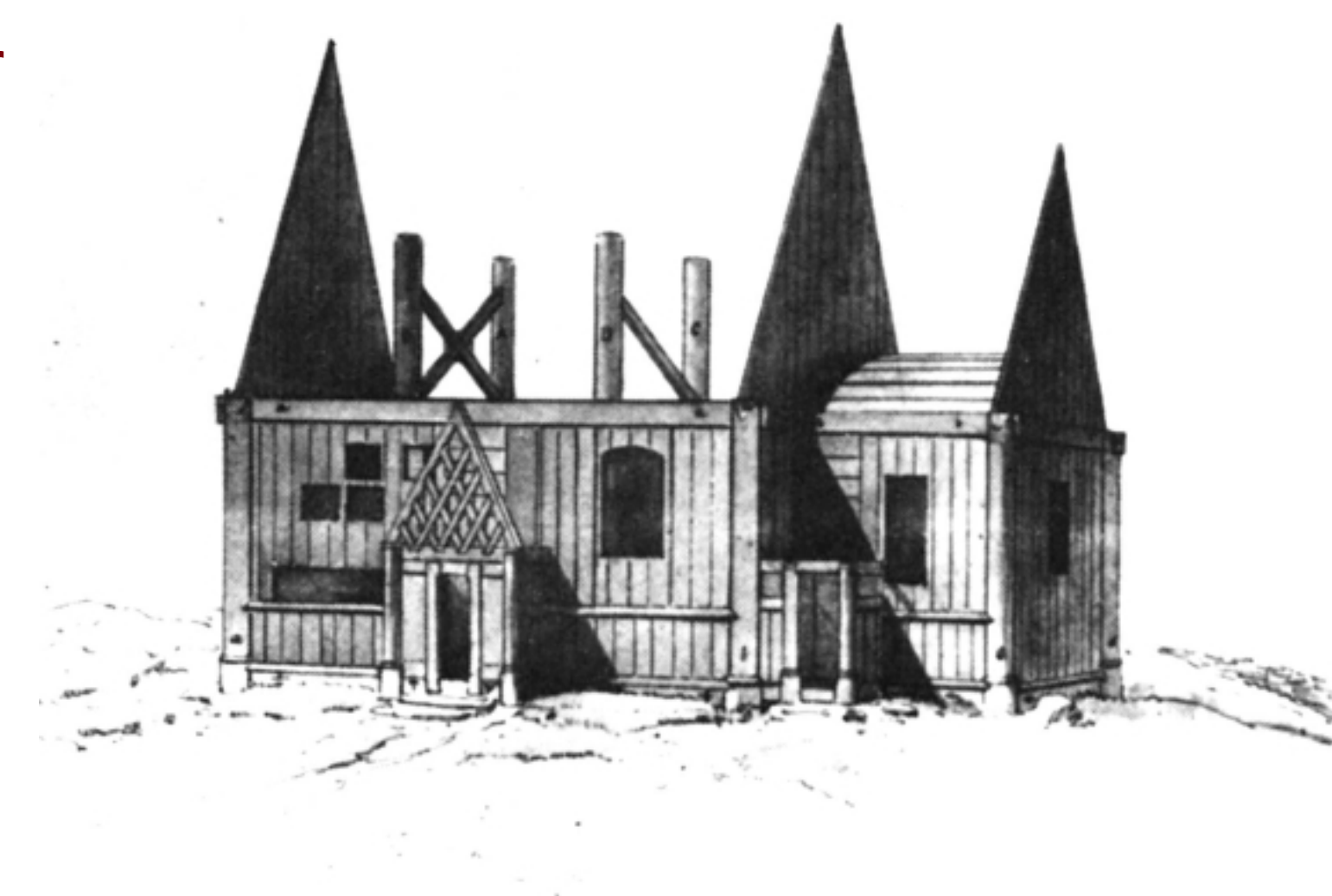
Mit ihren erweiterten, in Holz eingeschnittenen Motiven, bilden Portale der Stabkirchen eigenartige norwegische Kunstwerke. Der Kampf zwischen den drachenähnlichen Tieren ist ein Zentralmotiv der Verzierung aus der Normannenzeit. Ein Beispiel dafür kann das Westportal der Stabkirche in Borgund sein.

Die Meinungen der Kenner, wie es zur Inspiration der Künstler kam, sind verschieden. Einige haben Schwierigkeiten, einen Zusammenhang mit christlicher Überlieferung zu sehen, andere behaupten, dass die Portal-Motive den Kampf zwischen Gut und Böse darstellen..

Der König von Preußen lässt die Kirche verlegen

Durch die Beziehung zwischen dem norwegischen Kunstprofessor und Maler I. C. Dahl, der sich in Dresden aufhielt, und dem preußischen König Friedrich Wilhelm IV. wurde es möglich, die Stabkirche von Vang im Jahre 1842 nach Schlesien zu verlegen. In Vang wurde eine neue Kirche gebaut. Dahl erkannte den historischen Wert der alten Stabkirche. Vergebens kämpfte er um den Wiederaufbau der alten Vang-Kirche in Norwegen. Als dies dort nicht möglich war, bezahlte der preußische König den Transport der wichtigsten Teile der Kirche nach Preußen. Auf diese Weise wurde die Kirche gerettet.

Im Auftrag der Gräfin Friederike von Reden aus Buchwald (Bukowiec) bei Schmiedeberg (Kowary) wurde die Kirche in Karpacz (Brückenberg) wiederaufgebaut. Sie wurde auf relativ freie Weise rekonstruiert. Trotzdem gilt sie als eine der erhaltenen Stabkirchen Norwegens.

Text: Ola Storsletten. Deutscher Text – Übersetzung: Renata Malejewska

Die Schnitzereien von Ryszard Zajac sind inspiriert von den Portalen der Kirche Wang und zeigen eine Synthese von Mythologie, Religion und Geschichte der Wikingerkunst. Die Tafel wurde auf Anregung der Botschaft des Königreiches Norwegen in Warszawa hergestellt. Die Tafelenthüllung fand am 26. August 2005 statt.

🇳🇴 Norges fremste bidrag til den internasjonale arkitekturhistorien

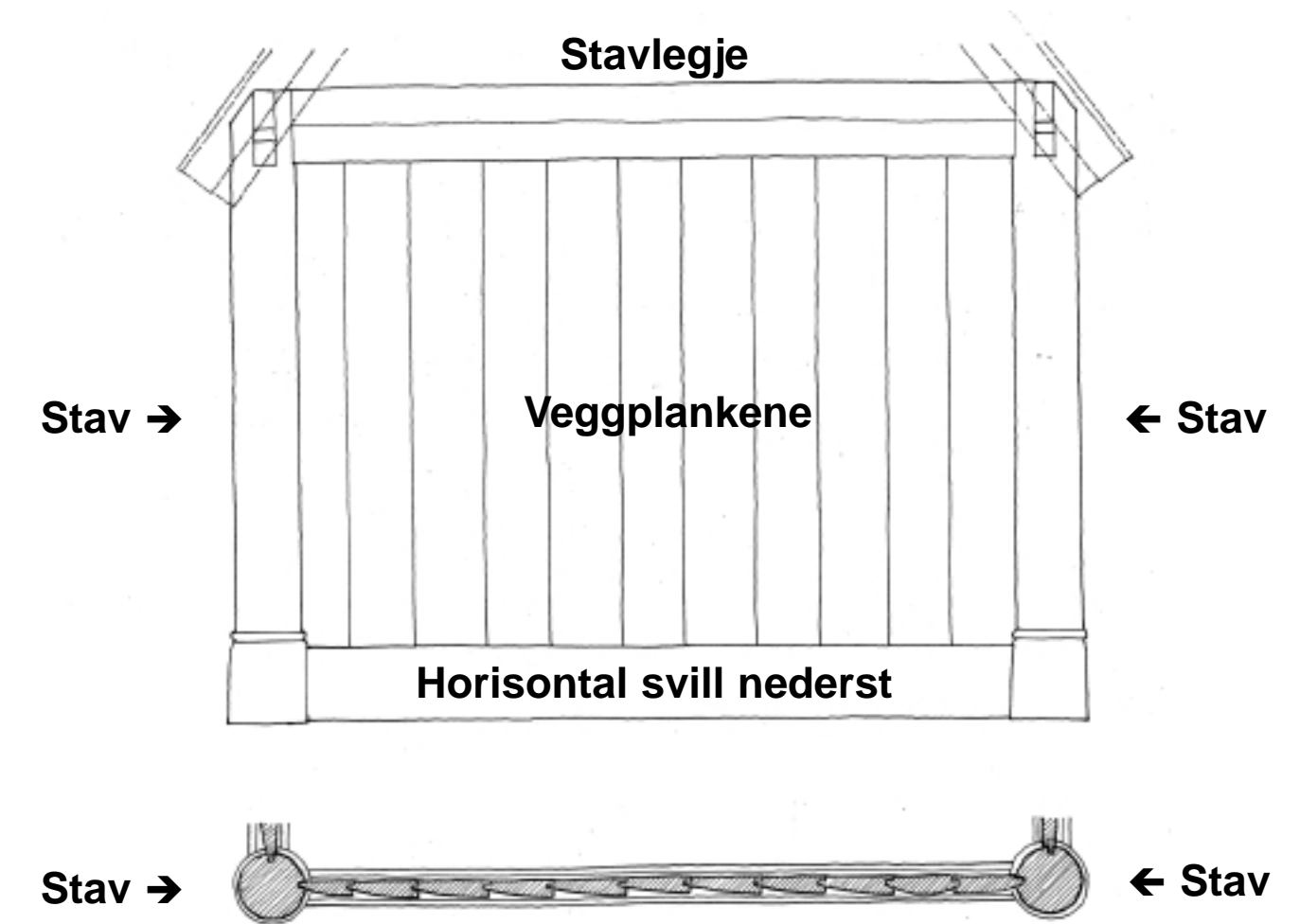
Stavkirkene er Norges fremste bidrag til den internasjonale arkitekturhistorien. I middelalderen ble det bygget stavkirker flere land i Nordvest-Europa. Norge alene hadde minst 1000 stavkirker. Etter reformasjonen i 1537 ble mange revet og erstattet med større kirker. Tidlig på 1800-tallet sto det igjen snaut 100 stavkirker i Norge.

28 stavkirker er bevart i Norge. I tillegg kommer en i Sverige og Wangkirken her i Karpacz. Den sto opprinnelig i Vang i Valdres, en dal i Sør-Norge. Borgund fra ca. 1180 som står nær Sognefjorden, er en av de best bevarte stavkirkene.

Stavverket står på stein

Begrepet stavkirke knyttes til veggkonstruksjonen, som var fullt utviklet rundt 1100. I prinsippet er dette en ramme med vertikale staver, en horisontal svill nederst og en stavlegje på toppen. Rammen står på et steinfundament. Slik har de eldste kirkene stått i snart 900 år. Veggplankene som står i ramma, er forbundet med not og fjær. Dette sikrer tette vegger når plankene krymper eller sveller på grunn av klima. Konstruksjonen erstattet tidligere løsninger med stolper gravet ned i bakken som råtnet opp etter ca. 100 år.

Noen av Norges mest egenartede kunstverk

Med sine vidløftige motiv i treskurd er stavkirkeportalene noen av Norges mest egenartede kunstverk. Kamper mellom dragelignede dyr i vikingtidens dyreornamentikk er sentrale motiv. Et eksempel er vestportalen på Borgund stavkirke.

I fagkretser er det ulikt syn på kunstnerens inspirasjon. Mens noen vanskelig kan se sammenhengen med et kristent budskap, mener andre at portalenes motiver er klare uttrykk for kampen mellom det gode og onde.

Prøysserkongen ordnet flytting

Kontakt mellom den norske kunstprofessoren og maleren I. C. Dahl som var i Dresden, og prøysserkongen Friedrich Wilhelm IV åpnet for å flytte stavkirken til Schlesien i 1842. Vang hadde reist ny kirke og ville rive den gamle. Dahl kjente kirkens historie og fikk den oppmålt. Uten hell kjempet han for gjenoppføring i Norge. I stedet bekostet kongen frakten av de viktigste delene til Preussen og redde kirken.

Etter en anbefaling av grevinne Fredrikke von Reden i Kowary ble kirken gjenreist i Karpacz i relativt fri rekonstruksjon. I Norge regnes kirken likevel som en av de bevarte stavkirkene.

